

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

P 0 9 2 A 1 0 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Ponedeljek, 24. avgust 2009 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začinjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepите oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 21 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev napišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

Priloga k Izpitni poli 1

Arhitekt Jože Plečnik

V Pragi so 11. maja 2007 na okopih praškega gradu odkrili doprski kip svetovno znanemu slovenskemu arhitektu Jožetu Plečniku. Do tega ni prišlo samo zato, da bi slavnemu arhitektu ponovno izrazili priznanje in zahvalo za vse, kar je v Pragi zgradil, ampak tudi zato, da bi prebivalce Prage in celotne Češke republike ponovno opozorili na dejstvo, da je bil Plečnik Slovenec in ne Čeh, kot je prepričanih kakih 80 odstotkov Pražanov. Spomenik je delo arhitektove učenke Vladimire Bratuš Lake, napis na njem pa se glasi: "Jože Plečnik, arhitekt praškega gradu 1920–1935".

Jože Plečnik se je rodil 23. 1. 1872 v skromni hiši blizu središča Ljubljane kot tretji od štirih otrok. Ker mu šolanje ni šlo najbolje, ga je oče vzel k sebi v mizarsko delavnico. Toda s pomočjo deželne štipendije se je kmalu vpisal na državno obrtno šolo v Gradcu in se izučil mizarske umetne obrti. Sledil je študij arhitekture pri Ottu Wagnerju na Dunaju, kjer je najprej delal v njegovem ateljeju, nato pa kot samostojni arhitekt. Na Dunaju je med deli Jožeta Plečnika še danes občudovana Zacherlova hiša, v predmestju Ottakring pa cerkev sv. Duha.

Med letoma 1911 in 1921 je živel v Pragi, kjer je poučeval na tamkajšnji šoli za umetno obrt. Leta 1920 je začel z deli na gradu Hradčani in na

vtovih. Hkrati je preurejal tudi predsednikovo rezidenco na gradu Lani in zgradil cerkev Presvetega srca Jezusovega na Vinohradih. Skoraj sočasno, ko je bil leta 1920 imenovan za arhitekta praškega gradu, je sprejel tudi mesto profesorja na novoustanovljeni fakulteti za arhitekturo v Ljubljani. Leto pozneje se je vrnil v domače mesto, vendar je vse do leta 1934, ko je sodeloval pri obnovi praškega gradu, veliko potoval med Prago in Ljubljano.

Grad Hradčani

Tudi v Ljubljani so v tem času začela nastajati njegova prva dela (Stara tehnika, Dom duhovnih vaj in prizidek k stari hiši v Trnovem). Plečnik, ki velja za utemeljitelja moderne slovenske arhitekture, je slovensko prestolnico med drugim zaznamoval s stavbami, kot so: Narodna in univerzitetna knjižnica, stadion za Bežigradom, pokopališče Žale, tržnica, Tromostovje, samostanski kompleks Križanke, cerkev sv. Frančiška Asiškega v Šiški in cerkev sv. Mihaela na Ljubljanskem barju. Njegovo arhitekturo je mogoče najti tudi v drugih slovenskih krajih. Bogojina se tako ponaša s cerkvijo Gospodovega vnebohoda, v Kamniški Bistrici je lovska kočja kralja Aleksandra, v Celju pa Celjska posojilnica. Veliko Plečnikovih idej je ostalo le na papirju, med temi velja omeniti zlasti načrt za novo stavbo slovenskega parlamenta.

Tomaz Štefe

(Prirejeno po: http://www.kam.si/veliki_slovenci/arhitekt_jeze_plecnik.html.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite povedi s podatki o temi izhodiščnega besedila in o okoliščinah sporočanja.

Tvorec izhodiščnega besedila je _____ . Tema besedila je _____
(kdo)

_____, zanjo se je tvorec besedila odločil,
(kaj)

ker _____ .
(dogodek, zaradi katerega je napisal besedilo)

Besedilo je bilo objavljeno _____ , torej so naslovniki _____
(kje)

_____, zato spada med _____ besedila.
(kdo) (vrsta besedil glede na število naslovnikov)

(4 točke)

2. Uredite podatke o življenju in delu Jožeta Plečnika v smiselno zaporedje, tako da na črtice napišete številke v pravilnem zaporedju.

_____ šolanje v Gradcu

_____ poučevanje na šoli za umetno obrt v Pragi

_____ delo pri očetu v mizarški delavnici

_____ imenovanje za arhitekta praškega gradu

_____ študij arhitekture na Dunaju

(2 točki)

3. S katerim namenom je tvorec napisal besedilo? Obkrožite črko pred pravilno možnostjo.

Tvorec je besedilo napisal:

- a) da bi naslovnika prepričal, da je Jože Plečnik najboljši slovenski arhitekt.
- b) da bi naslovnik obiskal Prago in si ogledal Plečnikove stvaritve.
- c) da bi se naslovnik začel zanimati za arhitekturo.
- č) da bi naslovnik spoznal Plečnikovo Ljubljano.
- d) da bi naslovnika seznanil z življenjem in delom Jožeta Plečnika.

(1 točka)

4. Ali se sporočevalec v besedilu razodeva? Podčrtajte pravilno možnost ob poševnici in svojo odločitev utemeljite.

Besedilo je prevladujoče objektivno/subjektivno.

Utemeljitev:

_____ (3 točke)

5. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Skoraj 80 % Pražanov ve, da je bil Plečnik slovenski arhitekt.	DA	NE
Plečnik se je izučil mizarske umetne obrti.	DA	NE
Od I. 1920 do I. 1934 je sodeloval pri obnovi praškega gradu.	DA	NE
Otto Wagner je bil Plečnikov učenec.	DA	NE
Plečnik je na Dunaju oblikoval Zacherlovo hišo.	DA	NE
Plečnikova ideja za gradnjo stadiona je ostala le na papirju.	DA	NE

(2 točki)

6. Zakaj so v Pragi odkrili Plečnikov kip? V prvem odstavku poiščite en razlog in dopolnite spodnjo poved.

V Pragi so odkrili doprsni kip slovenskemu arhitektu Jožetu Plečniku, ker

_____ (2 točki)

7. Iz katerega dela besedila izveste nekaj o zunanosti Jožeta Plečnika? Podčrtajte ustrezno možnost ter navedite tri podatke o njegovi zunanosti.

A Zunanost Jožeta Plečnika je predstavljena v besednem/nebesednem delu besedila.

B Podatki o zunanosti: _____

_____

_____

(2 točki)

8. V katero besedilno vrsto spada besedilo? Dopolnite poved.

Iz besedila marsikaj izvemo o Plečnikovem življenju in delu, o njegovem pomenu ter o njegovem videzu, zato je besedilo glede na besedilno vrsto _____.

(1 točka)

9. Kateri način razvijanja teme prevladuje v besedilu? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

V besedilu prevladuje

- a) opisovanje.
- b) obveščanje.
- c) pripovedovanje.
- č) utemeljevanje.

(1 točka)

10. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

kompléks -a m (ê) **1.** *zemljišče, navadno večje*: kompleks pred hišo je posadil s sadnim drevjem; kupil je velik kompleks ob reki / pašniki so raztreseni po vsem kompleksu // nav. mn., ekspr., v prislovni rabi, v zvezi s **cel** izraža *velik obseg česa*: uničeni so bili celi kompleksi nasadov / celi kompleksi so bili določeni za stanovanjsko površino **2.** navadno s prilastkom *predel, del*: izsekali so velik gozdni kompleks; ves mestni kompleks je bil uničen / alpski kompleks je zajel hladen zrak // z oslavljenim pomenom *tak predel, del glede na določene značilnosti*: kompleks blokov, letaliških zgradb / gradnja velikih industrijskih kompleksov **3.** navadno s prilastkom *kar predstavlja razmeroma samostojni del celote*: pridobiti kompleks obdelovalne zemlje / taborišče je bilo razdeljeno na več kompleksov // *skupek, celota*: srečal se je s kompleksom problemov, vprašanj / idejni kompleks drame **4.** *podzavestne predstave, čustva, ki vplivajo na človekovo duševnost in povzročajo motnje*: ne pozna predsodkov in kompleksov; vidni sta dve potezi njegovih čustvenih kompleksov / ima kompleks pred boleznimi / manjvrednostni kompleks ali kompleks manjvrednosti *pomanjkanje samozavesti zaradi resnične ali namišljene osebne pomanjkljivosti* ♦ med. *simptomni kompleks skupek simptomov, značilnih za določeno bolezen; sindrom*; psih. *Ojdipov kompleks podzavestna erotična želja sina po materi in njegovo sovraštvo do očeta*

- A Podčrtajte besedno zvezo, ki ustreza rabi besede *kompleks* v zadnjem odstavku izhodiščnega besedila.

celotno območje Križank/del Križank/ograjeno zemljišče Križank/
samostansko obzidje Križank

- B Oglejte si terminološko gnezdo in napišite, na kateri stroki se nanaša.

_____

- C Obkrožite DA, če je navedena trditev o besedi *kompleks* pravilna, ali NE, če ni.

Beseda <i>kompleks</i> je večpomenka.	DA	NE
Beseda <i>kompleks</i> je naglašena na prvem zlogu.	DA	NE
Beseda <i>kompleks</i> spada med prevzete besede.	DA	NE
Beseda <i>kompleks</i> je samostalniška beseda srednjega spola.	DA	NE

(4 točke)

11. Prevzetima besedama iz izhodiščnega besedila poiščite ustrezni razlagi, tako da obkrožite črki pred pravilnima odgovoroma.

- ateljje   a) delavnica umetnikov
                              b) zbirališče umetnikov
                              c) umetniška stvaritev
- rezidenca   a) najiminitnejši predel glavnega mesta
                              b) uradno prebivališče državnega voditelja
                              c) razkošno stanovanje

(2 točki)

12. Iz besede *prizidek* izpišite koren ter napišite še tri besede, ki spadajo v isto besedno družino.

prizidek

Izpis korena: _____

Besedna družina: _____

(2 točki)

13. Podčrtajte lastno ime, ki ne spada v isto skupino kot ostala, ter svojo odločitev utemeljite v povedi.

Celjska posojilnica/Zacherlova hiša/Tromostovje/Kamniška Bistrica/Žale

Utemeljitev

_____
_____

(3 točke)

14. Kakšno je pomensko razmerje med stavkoma v naslednjih dvostavčnih povedih? Na črtice ob povedih vpišite številko ustreznega razmerja.

_____ Šolanje mu ni šlo najbolje, zato ga je oče vzel k sebi v mizarsko delavnico.	1 naštevalno
_____ Oče ga je vzel k sebi v mizarsko delavnico, ker mu šolanje ni šlo najbolje.	2 vzročno
_____ Vzporedno z deli na gradu je preurejal tudi predsednikovo rezidenco in zgradil cerkev Presvetega srca Jezusovega na Vinohradih.	3 pogojno
_____ Če bi Plečnik uresničil vse svoje ideje, bi imeli Slovenci za tisti čas najmodernejšo zgradbo parlamenta.	4 posledično
_____ Vrnil se je v domače mesto, vendar je zaradi sodelovanja pri obnovi praškega gradu veliko potoval med Prago in Ljubljano.	5 pojasnjevalno
_____ Plečnik velja za utemeljitelja moderne slovenske arhitekture, saj je zasnoval veliko pomembnih zgradb v Ljubljani in drugih slovenskih mestih.	6 protivno

(3 točke)

15. Iz spodnje povedi izpišite stavčne člene.

Leta 1920 je Plečnik sprejel mesto profesorja arhitekture.

Povedek: _____

Prislovno določilo: _____

Predmet: _____

(2 točki)

16. Spodnjo poved iz trpne preoblikujte v tvorno. Preoblikovano poved na novo zapišite.

Na Dunaju je še danes občudovana Zacherlova hiša.

(2 točki)

17. Preberite zadnjo poved izhodiščnega besedila.

Veliko Plečnikovih idej je ostalo le na papirju, med temi velja omeniti zlasti načrt za novo stavbo slovenskega parlamenta.

A V katero besedno vrsto spadata podčrtani besedi? Podčrtajte pravilni možnosti.

Podčrtani besedi sta glede na besedno vrsto medmeta/predloga/členka/veznika, torej spadata med pregibne/nepregibne besedne vrste.

B Pojasnite, kaj v povedi *Veliko Plečnikovih idej je ostalo le na papirju* pomeni beseda *le*, tako da obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

To pomeni:

a) da je veliko Plečnikovih idej ostalo na papirju in še kje drugje.

b) da veliko Plečnikovih idej ni ostalo nikjer drugje kot na papirju.

c) da so se vse Plečnikove ideje uresničile.

C Podčrtajte besedo, s katero bi lahko v spodnji povedi zamenjali besedo *zlasti*.

Med temi velja omeniti zlasti načrt za novo stavbo slovenskega parlamenta.

le/predvsem/mogoče/verjetno/edino/vsaj/samo

(3 točke)

18. Iz naslednje povedi izpišite tri vrstilne števnike.

Jože Plečnik se je rodil 23. 1. 1872 v skromni hiši blizu središča Ljubljane kot tretji od štirih otrok.

(2 točki)

19. Preberite naslednje povedi in ugotovite, s katero besedo/besedno zvezo je v njih izražen ponovljeni podatek. To besedo/besedno zvezo vpišite v preglednico.

- a) Veliko Plečnikovih idej je ostalo le na papirju, med temi velja omeniti zlasti načrt za novo stavbo slovenskega parlamenta.
- b) Spomenik je delo arhitektove učenke Vladimire Bratuš Lake, napis na njem pa se glasi: »Jože Plečnik, arhitekt Praškega gradu 1920–1935«.
- c) Tudi v Ljubljani so v tem času začela nastajati njegova prva dela. Plečnik je slovensko prestolnico zaznamoval s stavbami, kot je NUK.

	Beseda/besedna zveza, s katero je izražen ponovljeni podatek
a) veliko Plečnikovih idej	
b) spomenik	
c) v Ljubljani	

(3 točke)

20. V naslednjem besedilu popravite veliko začetnico.

V okviru vodenega sprehoda si lahko ogledate večino plečnikovih del v središču ljubljane. Pot se prične na kongresnem trgu in vodi prek vegove ulice na trg francoske revolucije z znamenitim plečnikovim gledališčem križanke in naprej mimo zoisovega grabna do Mirja, kjer so ostanki zidu rimske emone. Pot nadaljujete prek Trnovskega mostu na levstikov trg.

(4 točke)

21. Napišite uradno prošnjo.

Zamislite si, da ste Tine/Tina Novak, član/članica likovnega krožka na Srednji šoli za oblikovanje Maribor (Park mladih 8, 2000 Maribor). V dogovoru z vodstvom šole ste se odločili, da boste mesec kulture posvetili arhitektu Jožetu Plečniku ter obiskali razstavo v Arhitekturnem muzeju Ljubljana (Grad Fužine, Pot na Fužine 2, 1000 Ljubljana). Napišite uradno prošnjo direktorju dr. Petru Krečiču. V njej ga prosite za vodeni ogled po Plečnikovi razstavi. V prošnji navedite tudi razlog ogleda. Druge potrebne podatke si izmislite. Jedrni del vašega besedila naj obsega od 80 do 100 besed. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

